

*Олена Вдовенко,
аспірант кафедри професійної
освіти та безпеки життєдіяльності
Чернігівського національного педагогічного
університету імені Т. Г. Шевченка*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

В статті розглядається підготовка майбутніх викладачів спецтехнологій засобами інформаційно-комунікативних технологій навчання у вищих навчальних закладах. У процесі дослідження встановлено, що одним із провідних напрямів розвитку сучасної системи освіти в Україні є поступова комп'ютеризація усіх її ланок з метою підготовки комп'ютерно-грамотної генерації фахівців з усіх галузей народного господарства та виробництва. Проаналізовано напрями ефективності вузівської освіти, де студент може зайняти активну позицію та найповніше проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності не лише на рівні інтелектуальної, але й особистісної, соціальної активності.

Ключові слова: викладач спецтехнологій, інформаційно-комунікативні технології, вищі навчальні заклади.

В статье рассматривается подготовка будущих преподавателей спецтехнологий средствами информационно-коммуникативных технологий обучения в высших учебных заведениях. В процессе исследования установлено, что одним из ведущих направлений развития современной системы образования в Украине является постепенная компьютеризация всех ее звеньев с целью подготовки компьютерно-грамотной генерации специалистов из всех отраслей народного хозяйства и производства. Проанализированы направления эффективности вузовского образования, где студент может занять активную позицию и полно проявить себя как субъект учебной деятельности не только на уровне интеллектуальной, но и личностной, социальной активности.

Ключевые слова: преподаватель спецтехнологий, информационно-коммуникативные технологии, вузы.

The article considers the process of training of the future teachers of specialized technologies with the help of informational and communicational technologies in the higher educational establishments. The research has determined that one of the main direction of the development of the modern education system in Ukraine is the gradual computerization of all its components in order to prepare a computer-literate generation of professionals

in all spheres of the economy and production. The author has analyzed the effective directions of higher education, where a student can take an active position and express fully himself as a subject of learning activity not only at the level of intellectual but also personal and social activity.

Key words: *teacher of specialized technologies, informational and communicational technologies, higher educational establishments.*

Одним з актуальних завдань становлення державності в Україні є реформування системи освіти. На це вказують Закон України «Про освіту», Закон України «Про професійно-технічну освіту» Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), інші державні нормативні документи.

Зазнають суттєвих змін і завдання професійно-технічних та вищих навчальних закладів щодо підготовки висококваліфікованих кадрів, спроможних розв'язувати гострі економічні, соціальні, етнічні, мовні, виробничі та інші проблеми нашої держави. Нова освітня парадигма вимагає формування і розвитку у студентів вищої школи компетентності, ерудиції та інформаційної культури.

Традиційну модель освіти змінює особистісно-орієнтована модель, яка дозволяє повніше розкрити науковий та творчий потенціал особистості майбутнього викладача. Але реалізація цієї моделі, повне і всебічне розкриття її потенціалу вимагає від педагога вищої школи відповідного підходу до роботи, зокрема, до вдосконалення змісту, розробки нових форм і методів активного навчання.

Сьогодні важко уявити освічену людину, фахівця у будь-якій галузі знань без вміння використовувати комп'ютерну техніку для розв'язування виробничих, наукових чи педагогічних проблем. Комп'ютеризація настільки глибоко інтегрувалася в діяльність людини, пов'язану із управлінням виробництва, забезпеченням надійного зв'язку, зберіганням та опрацюванням інформації, організацією фінансових, матеріальних та інтелектуальних потоків, що стала практично невід'ємною її частиною. Педагогічні програмні засоби є сьогодні новим засобом навчання, який використовується у навчальних закладах освіти різних рівнів. Середні і вищі навчальні заклади забезпечуються комп'ютерною технікою, яка має потужні дидактичні можливості.

Аналіз проблеми застосування інформаційних технологій навчання у навчальному процесі знайшов відображення у працях М. М. Анцибора, І. М. Богданової, О. О. Гокунь, І. А. Зязюна, Ю. І. Машбиця, Л. І. Морської, І. Ф. Прокопенка, І. В. Синельник, О. В. Співаковського, Н. Ф. Тализіної та інших.

Метою статті є дослідження підготовки майбутніх викладачів спецтехнологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

Будь-яка система, в тому числі й система підготовки майбутнього

викладача до використання інформаційних технологій у професійній діяльності, може успішно функціонувати завдяки дотриманню відповідних умов [4]. Відповідно, необхідно визначити такі умови, за яких система підготовки функціонуватиме найефективніше.

У науково-педагогічній літературі педагогічні умови розуміють як сукупність заходів (об'єктивних можливостей) навчально-виховного процесу, які забезпечують досягнення студентами вищого рівня діяльності. Відповідно, у контексті нашої дослідницької проблеми педагогічні умови визначаємо як взаємопов'язаний комплекс заходів педагогічного процесу, що на основі взаємодії забезпечує досягнення майбутнім учителем вищого рівня застосування ІКТ у професійній діяльності.

У сучасній науці до процесу шкільної та вузівської підготовки виділяють декілька груп педагогічних умов:

- до першої групи відносять підручники, програми, системи творчих та проблемних завдань;
- суттєво важливим вважають застосування комплексу навчальних методів і форм залежно від змісту та специфіки матеріалу, що підлягає вивченню, моделювання майбутньої педагогічної діяльності з використанням ІКТ;
- характеризуючи умови, що сприяють продуктивності підготовки майбутніх педагогів, наголошують на необхідності врахування особливостей пізнавальної діяльності конкретного студента (мотиваційно-вольової сфери);
- досліджуючи проблему використання ІКТ у майбутній професійній діяльності, виділяють в якості педагогічних умов модульний підхід, інноваційну спрямованість навчання, творчий характер оволодіння знаннями та вміннями [2].

Різноманітність зазначених педагогічних умов пояснюється відмінністю у постановці мети та завдань конкретних досліджень. Крім того, теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що найхарактернішим напрямом ефективності вузівської освіти є створення таких умов, в яких студент може зайняти активну позицію та найповніше проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності, тобто створення умов осмисленості навчання, залучення до нього студента на рівні не лише інтелектуальної, але й особистісної та соціальної активності. Відповідно, на основі узагальнення результатів згаданих вище досліджень та врахування сучасних тенденцій розвитку вищої освіти в Україні вважаємо, що педагогічними умовами підготовки майбутніх учителів спецтехнологій до використання ІКТ у професійній діяльності є такі:

- 1) актуалізація суб'єктивної позиції особистості майбутнього викладача спецтехнологій у процесі його підготовки до використання ІКТ у професійній діяльності;
 - 2) гнучкість управління та самоуправління процесом такої підготовки;
 - 3) модульна технологія структурування навчального матеріалу
-

щодо вивчення теоретичних та практичних аспектів використання ІКТ у майбутній професійній діяльності викладача спецтехнологій [6].

Отже, обґрунтуємо суть та зміст виділених нами педагогічних умов підготовки майбутніх викладачів спецтехнологій до використання ІКТ у професійній діяльності.

1. Актуалізація сучасної вищої освіти на особистісно-професійний розвиток майбутнього педагога, формування його ключових життєвих та професійних компетенцій [2; 7] ставить проблему створення умов, спрямованих на активізацію самопізнання, саморозвитку студентів, зміну їхнього ставлення до власних досягнень у галузі використання ІКТ у професійній діяльності.

Розвиток особистісної позиції студента, підвищення значущості його досвіду у використанні ІКТ у майбутній професійній діяльності є можливим при умові актуалізації його суб'єктивної позиції шляхом:

- стимулювання особистісних досягнень студентів щодо застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності;
- створення проблемних ситуацій у процесі підготовки майбутніх викладачів спецтехнологій до використання ІКТ у професійній діяльності;
- залучення студентів до особистісної значущої для них діяльності.

Стимулювання особистісних досягнень студентів щодо застосування ІКТ у майбутній професійній діяльності. Саме поняття «досягнення особистості» тісно пов'язане з такими поняттями як «особистісні досягнення», «досягнення особистості в діяльності», «результат діяльності особистості», «успіх особистості» тощо. Досягнення особистості диференціюють на її досягнення в діяльності і власне особистісні. Досягнення особистості в діяльності можна одночасно розцінювати як її наближення до мети діяльності, і як позитивну динаміку в отриманні результатів, тобто не кожен результат діяльності особистості є досягненням у ній, а лише позитивний, такий, що демонструє певне перетворення. Досягнення особистості в діяльності пов'язані з її особистісними досягненнями, проте не ототожнюються з ними. Досягнення в діяльності є важливою передумовою для позитивних змін у самій особистості (її ціннісних орієнтацій, пріоритетів, прагнень тощо), проте це відбувається лише за умови певного ставлення особистості до цих досягнень [5].

Ставлення особистості студента до своїх досягнень в діяльності щодо використання ІКТ у професійній діяльності може бути різним. Студент може позитивно чи негативно оцінювати свій успіх або невдачу, прагнути до досягнень чи не задумуватися над цим, докладати зусиль, щоб забезпечити успіх, або, навпаки, реально досягати чи не досягати успіху. Низьке особистісне значення власних досягнень у різних видах діяльності може гальмувати розвиток людини, а високе – стимулювати розвиток особистості, орієнтованої на самореалізацію.

Таким чином, створення умов, що актуалізують особистісні

досягнення студентів у процесі їхньої підготовки до використання ІКТ у майбутній професійній діяльності, стимулюють активність студентів щодо формування в них такої готовності і перетворюють їх, водночас, на суб'єкти власне особистісного професійного розвитку.

Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що критеріями актуалізації особистісних досягнень щодо використання ІКТ у професійній діяльності є такі:

- осмисленість студентом власних досягнень щодо використання ІКТ у майбутній професійній діяльності;
- зацікавленість студента у власних досягненнях щодо ефективного використання ІКТ у майбутній професійній діяльності;
- практична готовність до здійснення реальних дій в напрямі до вищих досягнень щодо використання ІКТ у професійній діяльності;
- устремління майбутнього вчителя до росту досягнень [4].

Експериментальне дослідження актуалізації особистісних досягнень щодо використання ІКТ у професійній діяльності найефективніше реалізується за допомогою:

- залучення студентів технологічного факультету до вирішення діагностико-проектувальних завдань, призначених для вирішення іншими студентами, для оптимізації їхньої професійно-навчальної діяльності;
- створення атмосфери елітарності стилю знань та вмінь на основі різних форм заохочень;
- залучення студентів до псевдо-професійної діяльності (надання можливості студентові побувати в ролі майбутнього вчителя спецтехнологій, що використовує ІКТ у навчанні учнів).

Таким чином, підготовка майбутніх викладачів спецтехнологій до використання ІКТ у професійній діяльності забезпечується за рахунок введення до змісту спецкурсу, що реалізує основну частину такої підготовки, шести навчальних модулів:

1) модуля актуалізації, спрямованого на формування у студентів переконання про значення використання ІКТ у процесі навчання учнів та необхідність приділяти увагу інформаційній компетентності учнів на заняттях;

2) техніко-технологічного модуля, що дозволяє підвищити рівень інформаційної компетентності у самого майбутнього викладача спецтехнологій;

3) психологічного модуля, в якому з позицій психологічної науки розглядаються основи використання ІКТ у вивченні виробничого навчання учнів ПТНЗ;

4) дидактичного модуля, де висвітлюється педагогічний базис використання ІКТ у вивченні учнями виробничого навчання на різних етапах і визначаються змістовно-процесуальні основи формування навичок

та комунікативних умінь учнів (різних вікових груп) з використанням ІКТ;

5) діагностичного модуля, в якому відображені особливості використання ІКТ у здійсненні комп'ютерної педагогічної діагностики, обробки даних й оформлення результатів цієї діагностики;

б) науково-дослідницького модуля, в якому представлена технологія використання ІКТ під час проведення педагогічного дослідження та виконання індивідуального науково-дослідницького завдання [6].

Отже, слід підкреслити, що лише за умови комплексного вивчення у ході спецкурсу вищезазначеного змісту можна досягти високих результатів у підготовці майбутніх викладачів спецтехнологій до використання ІКТ у їхній професійній діяльності. Слід також зазначити, що викладений зміст моделі підготовки майбутніх викладачів спецтехнологій до використання ІКТ потребує логічної реалізації, впровадження методичного компоненту моделі у практику педагогічного вищого навчального закладу.

Отже, використання комп'ютера видозмінює діяльність викладача та учнів, змінюючи її зміст, операційну структуру, впливаючи на мотиви учасників цієї діяльності, у значній мірі перебудовуючи систему взаємовідносин між ними.

Перспективи подальших досліджень – удосконалення засобів інформаційно-комунікативних технологій майбутніми учителями спецтехнологій у навчальному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анцибол М. М. Активизация учебно-познавательной деятельности студентов при изучении дисциплин педагогического цикла : монография / М. М. Анцибор. – М. : Прометей, 1989. – 240 с.
2. Беспалов П. В. Компьютерная компетентность в контексте личностно ориентированного обучения / П. В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 41–45.
3. Данильчук Е. В. Методологические предпосылки и сущностные характеристики информационной культуры педагога / Е. В. Данильчук // Педагогика. – 2003. – № 1. – С. 65–74.
4. Intel: Навчання для майбутнього. – К. : Вид-во «Нора-принт», 2005. – 680 с.
5. Морська Л. І. Теоретико-методичні основи розробки та застосування комп'ютерного педагогічного тесту : монографія / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2006. – 160 с.
6. Основи нових інформаційних технологій навчання : посібник для вчителів / МО України. ІЗМН. Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України ; авт.: Ю. І. Машбиць, О. О. Гокунь, М. І. Жалдак та ін. ; за ред. Ю. І. Машбиця. – Київ : ІЗМН, 1997. – 264 с.
7. Співаковський О. В. Інформаційні технології в реалізації компонентно-орієнтованого навчання / О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2003. – № 6. – С. 21–23.